

Fylkesmenn
Fylkeskommuner
Kommuner
Statlige skoler

Inntak til videregående opplæring av søkere med rett til spesialundervisning

1. Innledning

Alle søkere med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1, har rett til inntak på et av de 12 utdanningsprogrammene i tilbudsstrukturen, jf. forskrift til opplæringsloven § 1-3 og rundskriv Udir-8-2010. Dette gjelder også alle søkere med rett til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5.

Søkere til videregående opplæring tas inn enten gjennom det ordinære inntaket eller gjennom inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram. Nedenfor gjennomgås inntak for elever med rett til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5.

2. Inntak til videregående opplæring

Søkere med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1 første ledd har rett til å komme inn på ett av tre prioriterte utdanningsprogram på videregående trinn 1. Dette gjelder også for søkere med rett til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5.

Retten til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1 gjelder elever i videregående opplæring som ikke har eller kan få et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. Retten gjelder alle typer lærevansker og årsaken til lærevanskene har ikke betydning for denne rettigheten. Det er ikke nødvendig med en diagnose for å ha rett til spesialundervisning etter § 5-1. Når fylkeskommunen tar stilling til elevens rett til spesialundervisning etter § 5-1, er dette et enkeltvedtak som kan påklages til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 2 og opplæringsloven § 15-2.

Når det fattes enkeltvedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering, jf. opplæringsloven § 5-3. Fylkeskommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste er sakkyndig instans, jf. opplæringsloven § 5-6. Dersom fylkeskommunens enkeltvedtak avviker fra den sakkyndige vurderingen, stilles det krav til utfyllende begrunnelse, jf. opplæringsloven § 5-3 siste ledd.

Som hovedregel bør det treffes enkeltvedtak for ett opplæringsår av gangen. Det vil være mulig å treffe enkeltvedtak om spesialundervisning som gjelder for mer enn ett år dersom elevens behov antas å være rimelig stabile. Vedtakets varighet må uansett fremgå av enkeltvedtaket. For mer informasjon om saksgangen vises det til veileder til opplæringsloven kapittel 5 om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning, se særlig kapittel 5 og 6.

2.1 Ordinært inntak til videregående opplæring

I forskrift til opplæringsloven kapittel 6 er det gitt regler om inntak til videregående opplæring. Paragrafene 6-9 til 6-12 har bestemmelser om vilkår for inntak, og i §§ 6-13 til 6-17 er det gitt bestemmelser om inntaksrekkefølgen for søkere med lovfestet rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1. Det ordinære inntaket omfatter:

- inntak på karaktergrunnlag og
- inntak etter individuell vurdering, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 6-7, 6-15 c og 6-17.

Søkere med rett til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5 skal til vanlig tas inn til videregående opplæring gjennom det ordinære inntaket, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 6-13 til 6-17.

For mer informasjon om det ordinære inntaket til videregående opplæring vises det til rundskriv Udir-4-2009.

2.2 Inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram

I spesielle tilfeller kan søkere med rett til spesialundervisning tas inn gjennom inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 6-18 til 6-21. Retten til inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram vil omfatte få søkere.

Forskrift til opplæringsloven § 6-20 oppstiller vilkårene for inntak til et særskilt prioritert utdanningsprogram på videregående trinn 1. For å kunne bli tatt inn til særskilt prioritert utdanningsprogram må søkeren for det første ha rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1 første ledd. For det andre må søkeren ha rett til spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1. I tillegg må søkeren ha behov for spesialundervisning på grunn av en eller flere av disse vanskene:

- a) sansedefektar og motoriske defektar*
- b) store lærevanskar*
- c) emosjonelle eller sosiale problem*
- d) store samansette funksjonshemmingar*
- a) andre funksjonshemmingar.*

Søkeren har rett til inntak til det særskilte prioriterte utdanningsprogrammet på videregående trinn 1 når han eller hun har valgt utdanningsprogram på grunnlag av og i samsvar med den sakkyndige vurderingen, se dog § 6-21. Fylkeskommunen kan ikke ta inn flere søkere enn de som oppfyller de strenge vilkårene. Det vil være i strid med bl.a. § 6-13 hvor karakterene danner grunnlaget for inntak.

2.2.1 Særskilte krav til den sakkyndige vurderingen ved inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram

Forskrift til opplæringsloven § 6-19 har regler om den sakkyndige vurderingen. Denne sakkyndige vurderingen har andre innholdskrav enn en sakkyndig vurdering etter opplæringsloven § 5-3. Det er fylkeskommunens ansvar å se til at det foreligger en sakkyndig vurdering i samsvar med reglene i § 6-19. Paragraf § 6-19 bestemmer at PP-tjenesten skal sørge for at det foreligger en tilstrekkelig sakkyndig vurdering, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-20. Den sakkyndige vurderingen skal vurdere følgende:

- a) behovet som søkeren har for spesialundervisning*

- b) *problema som ligg til grunn for søknaden*
- c) *føresetnader og moglegheiter som søkjaren har for å meistre dei utdanningsprogramma på vidaregåande trinn 1 han eller ho har søkt, og grunngevinga for at den sakkunnige tilrår det særskilte prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1.*
- d) *vurdering av om søkjaren eventuelt har føresetnader for å meistre andre utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 enn det utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 som han eller ho har ført opp sitt primære val*
- e) *opplysningar om tidlegare tiltak og behov for tiltak i vidaregåande opplæring*
- f) *utviklingsmoglegheitene for søkjaren i det særskilte prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 som han eller ho har valt og*
- g) *om ein reknar med at det kan bli behov for opplæring utover 3 år etter opplæringslova § 3-1 femte ledd.*

Søkere som fyller vilkårene har rett til inntak på *ett bestemt* utdanningsprogram. Det innebærer at søkeren bare kan mestre ett utdanningsprogram. Dette må forstås slik at den aktuelle søker bare er i stand til å mestre akkurat dette utdanningsprogrammet. Det må derfor fremgå av den sakkyndige vurderingen hvilket utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 søkeren kan mestre. Tilrådingen i den sakkyndige vurderingen vil være et viktig grunnlag for fylkeskommunen når det skal avgjøres hvilket utdanningsprogram søkeren skal tas inn til. Søknaden må være i samsvar med den sakkyndige vurderingen.

Det går fram av forskriften § 6-18 at det er PP-tjenesten som er sakkyndig instans også i forhold til disse sakkyndige vurderingene. Det er ikke avgjørende hvilken PP-tjeneste (kommunal/fylkeskommunal) som utarbeider denne sakkyndige vurderingen, men det er et fylkeskommunalt ansvar å se til at det er gjort og at innholdskravene i § 6-19 er oppfylt.

Sakkyndige vurderinger etter forskrift til opplæringsloven kapittel 6 kan ikke alene legges til grunn for enkeltvedtak om spesialundervisning etter opplæringsloven § 5-1, jf. kravene i § 5-3

2.3 Enkeltvedtaket om inntak

Inntak til vidaregåande opplæring er et enkeltvedtak som kan påklages til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 2 og opplæringsloven § 15-2 tredje ledd. Fylkesmannen kan imidlertid ikke overprøve et vedtak i fylkeskommunen om hvilket utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 eller programområde på vidaregåande trinn 2 og 3, eller hvilken skole en søker skal tas inn på. For slike vedtak gjelder reglene om klageinstans i § 28 i forvaltningsloven. Det betyr at disse vedtakene kan påklages innad i fylkeskommunen. Inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 er også et enkeltvedtak, jf. forskrift til opplæringsloven § 6-6 og kan påklages til fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 2 og opplæringsloven § 15-2.

3. Nærmere om opplæringstilbudet til elever med rett til spesialundervisning

Når fylkeskommunene tar inn søkere til vidaregåande opplæring må det, for søkere med rett til spesialundervisning, fattes flere enkeltvedtak. Det må fattes følgende vedtak:

- a) først et enkeltvedtak om inntak; enten enkeltvedtak om ordinært inntak eller enkeltvedtak om inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram,
- b) så et enkeltvedtak om spesialundervisning

Det er først i enkeltvedtak om spesialundervisning (punkt b) at organiseringen av elevens opplæring blir bestemt, for eksempel om det gis anledning til opplæring utenfor ordinær

klasse/gruppe/skole, for eksempel opplæring i mindre gruppe/ene-undervisning/alternativ opplæringsarena.

Merk at det for alle elever med rett til spesialundervisning kan fattes tidsbegrensede enkeltvedtak om spesialundervisning i forbindelse med skolestart, dersom eleven ikke er utredet av fylkeskommunal PP-tjeneste. Sakkyndig vurdering fra grunnskolen kan legges til grunn for disse enkeltvedtakene. Eleven skal imidlertid utredes av fylkeskommunal PP-tjeneste så raskt som mulig etter at han/hun er tatt inn til videregående opplæring.

Det stilles de samme kravene til tidsbegrensede enkeltvedtak som til et endelig enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven kapittel 5 og forvaltningsloven. Det vises her også til direktorates veileder om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning. Det betyr at det i enkeltvedtaket skal sies noe om innhold, omfang, organisering og kompetanse (lærer/assistent). Det er viktig å merke seg at sakkyndige vurderinger fra grunnskolen ikke kan legges til grunn for et tilbud om spesialundervisning i videregående opplæring. Den kommunale PP-tjenesten har til vanlig ikke tilstrekkelig kjennskap til videregående opplæring til å kunne vurdere hva som skal til for at elevene får et forsvarlig opplæringstilbud. Dette vil også kunne gjelde der PP-tjenesten er felles for grunnskole og videregående opplæring. De sakkyndige vurderinger fra grunnskolene kan bare legges til grunn for et tidsbegrenset vedtak om spesialundervisning i videregående opplæring. Dette vedtaket vil bare gjelde inntil elevene er utredet av PP-tjenesten for videregående opplæring og det er fattet nytt vedtak om spesialundervisning. Dette skal skje så raskt som mulig etter at elevene er tatt inn i videregående opplæring og innenfor rammen av hva som regnes som forsvarlig saksbehandlingstid, jf. forvaltningsloven § 11a.

3.2 Eksempler

Søkere med rett til spesialundervisning er en sammensatt gruppe. Nedenfor vises noen eksempler på ulike typer søkere med behov for spesialundervisning. Eksempelene er ikke uttømmende. Se også modell i vedlegg 1.

Elev a tas inn ved det ordinære inntaket/inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram, får opplæring i klassen/gruppen, følger Læreplanverket for Kunnskapsløftet i alle fag og skal ha sluttokumentasjon i form av vitnemål, men eleven har behov for noe ekstra hjelp for å få tilfredsstillende utbytte av opplæringen, for eksempel tolærerordning i enkelte timer. Eleven skal ha enkeltvedtak om inntak og enkeltvedtak om spesialundervisning.

Elev b tas inn gjennom det ordinære inntaket/inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram, har behov for organisering i liten gruppe, det blir gjort avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet i ett eller flere fag og sluttokumentasjon er kompetansebevis. Eleven skal ha enkeltvedtak om inntak, ev. tidsbegrenset enkeltvedtak om spesialundervisning og endelig enkeltvedtak om spesialundervisning.

Elev c har omfattende tilretteleggingsbehov (de elevene som tidligere var registrert inn på AOLOV-kodene). Søkeren tas inn gjennom det ordinære inntaket/inntak til særskilt prioritert utdanningsprogram, men har svært omfattende avvik fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet; opplæringen består for eksempel av hverdagslivstrening og/eller arbeidstrening, opplæringen blir gitt i egen gruppe/ene-undervisning/på alternativ opplæringsarena og sluttokumentasjon er kompetansebevis. Eleven skal ha enkeltvedtak om inntak, ev. tidsbegrenset enkeltvedtak om spesialundervisning og endelig enkeltvedtak om spesialundervisning.

4. Særlig om kodeverk og inntak av elev c

Det er utarbeidet et nytt kodeverk for programområder for elever med vedtak om spesialundervisning og IOP; de elevene som tidligere ble registrert på AOLOV-kodene. For at det skal være mulig å kode/registrere disse elevene på en tilfredsstillende måte er det enighet mellom Utdanningsdirektoratet og VIGO om at fylkeskommunene skal benytte følgende prosedyre i forbindelse med inntaket:

- Alle søkerne skal søke på grunnkoden (de 6 første posisjonene).
- Når eleven begynner på den skolen han/hun er tatt inn til skal eleven utredes av den fylkeskommunale PP-tjenesten før det fattes endelig enkeltvedtak om spesialundervisning, se direktoratets veileder om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.

Elevene kan da tas inn på dette kodeverket:

xxxxx1HT-1 yyyyy Spesialundervisning med opplæring i egen gruppe, 1. år
xxxxx1HTA1 yyyyy Spesialundervisning med opplæring i liten gruppe A, 1. år
xxxxx1HTH1 yyyyy Spesialundervisning med opplæring i liten gruppe H, 1. år

A er tenkt for de som f.eks. vil få arbeid i vernet bedrift etter endt opplæring.

H er tenkt for de som vil være på et dagsenter etter endt opplæring

Eksempel:

xxxxxx = HSHSF

1 = Videregående trinn 1*

yyyyyy = Helse- og sosialfag

1 = hvilket år i opplæringen (1. år, 2. år osv)

HSHSF1HTH1

Helse- og sosialfag, spesialundervisning med opplæring i liten gruppe H, 1 år
elever på Vg2 og Vg3 må tas inn på koden for grunnkompetanse (xxxxx2H--- eller
xxxxx3H---)

Se eksempel på kompetansebevis i vedlegg 2, 3 og 4.

5. Rett til et 4./5. år

Elever med rett til spesialundervisning har lovfestet rett til heltidsopplæring i inntil to år ekstra (4. og/eller 5. år) dersom eleven trenger det for å nå opplæringsmålene, jf. opplæringsloven § 3-1 femte ledd. Retten gjelder heltidsopplæring i inntil to år ekstra. Villkårene for slik utvidet rett er for det første at eleven har rett til spesialundervisning, og at det foreligger en sakkyndig vurdering av elevens særlige behov for opplæring utover tre år, jf. opplæringsloven kapittel 5. For det andre må eleven ha behov for mer tid i videregående opplæring. Dette behovet skal vurderes i forhold til de opplæringsmålene som er fastsatt for den enkelte eleven, blant annet i IOP'en etter § 5-5. Kravet er at eleven *må ha utbytte* av mer videregående opplæring. Den sakkyndige vurderingen må derfor vurdere å ta stilling til om eleven vil ha utbytte av utvidet tid for å nå opplæringsmålet. Opplæringsmålet kan være grunnkompetanse, jf. opplæringsloven § 3-3 første ledd.

Et eventuelt avslag på søknad om et fjerde og/eller femte år kan ikke begrunnes med at funksjonsnivået er for lavt, men må eventuelt baseres på at eleven ikke vil ha utbytte av mer videregående opplæring.

Ved behandling av søknad om utvidet rett er det PP-tjenesten i fylkeskommunen som er sakkyndig instans, og det er fylkeskommunen som skal fatte vedtak, jf. opplæringsloven § 3-1. Dersom fylkeskommunen kommer til at eleven har rett til utvidet tid skal det fattes et enkeltvedtak om utvidet tid, jf. opplæringsloven § 3-1 femte ledd og et enkeltvedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven kapittel 5. Når det er fattet enkeltvedtak om rett til utvidet tid er eleven tatt inn til et 4./5. år. Det er opp til den enkelte fylkeskommune å organisere det praktiske rundt selve inntaket.

For ytterligere informasjon om retten til spesialundervisning vises det til Utdanningsdirektoratets veileder til opplæringsloven kapittel 5 om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning.

Med vennlig hilsen

Cathrine Børnes
avdelingsdirektør

Hilde Austad
seniorrådgiver

Vedlegg: 4

